

interpretativ sau de decor au existat în intenție, realizarea lor a fost deficitară, măsura lor nu a fost dată în întregime și deci ne-au rămas ascunse. De aceea, decorul lui Toni Gheorghiu ni s-a părut un decor interesant în sine, dar sărac în idei și atmosferă, nepotrivit unei piese de un puternic realism, cu atât mai mult cu cât spațiul larg de joc ce l-a oferit actorilor nu a fost acoperit de aceștia. Iar costumele care au scontat oglindirea

lipsei de gust a purtătorilor lor, au înfirmat tocmai gustul inspiratorilor lor.

Colectivul Teatrului „C. Nottara” a realizat cu comedia *Hagi Tudose* doar un spectacol experimental și colorat (termenii trebuie luați la propriu) un spectacol în care ideile s-au cheltuit la suprafața textului și nu în adâncimea sensurilor sale critice, un spectacol care nu ne-a spus nimic, dar — sintem convinși — va da de gândit realizatorilor lui.

Emil Riman

DISCUȚIE DRAMATIZATĂ PE TON SATIRIC

Teatrul Național „I. L. Caragiale”: *Diplomații de Peter Karva*

Cind sint aduse în discuție noțiuni ca libertatea individuală, democrația sau justiția, orice englez cumsecade își amintește cu mândrie și pe bună dreptate de „Magna Charta Libertatum” impusă în 1215 lui Ioan Fără de Țară. Acest act legislativ reprezintă o victorie împotriva puterii regale devenită absolută, încă de pe timpul lui William Cuceritorul.

Astăzi, după aproape șapte secole, să vorbești în Anglia imperialistă și colonialistă despre păstrarea nu a literei, ci măcar a spiritului acestei prime constituții engleze, este cel puțin deplasat. Dar, iată că mai sint naivi care cred cu sinceritate în drepturile înscrise în această chartă, iar Oliver Cox, personajul principal al piesei *Diplomații*, face câteva tentative de a stabili adevărate relații de prietenie între statul pe care-l reprezintă și cel în care se află. El își dă seama cu luciditate că Anglia pierde pe zi ce trece, din ce în ce mai mult teren, în relațiile sale internaționale. O nouă politică bazată pe relații prietenești, care să excludă politica de pe poziții de forță, i se pare a fi salutară.

În persoana doctorului Samardal Ben Kasim Ibn Umar se pare că ambasadorul găsește un prețios aliat. Educat la Oxford, admirator fervent al culturii și civilizației engleze, acesta își propune să țină o serie de conferințe în care să militeze pentru prietenia anglo-arabă. Efectul acestor conferințe este contrariul celui scontat. După fiecare cuvintare rostită de doctorul Samardal, au loc manifestații antibritanice. Masele populare își dau seama că între ceea ce spun și ceea ce fac englezii este o diferență ca de la cer la pământ. De aceea, sătul de gogorșele politice, pe care le de-

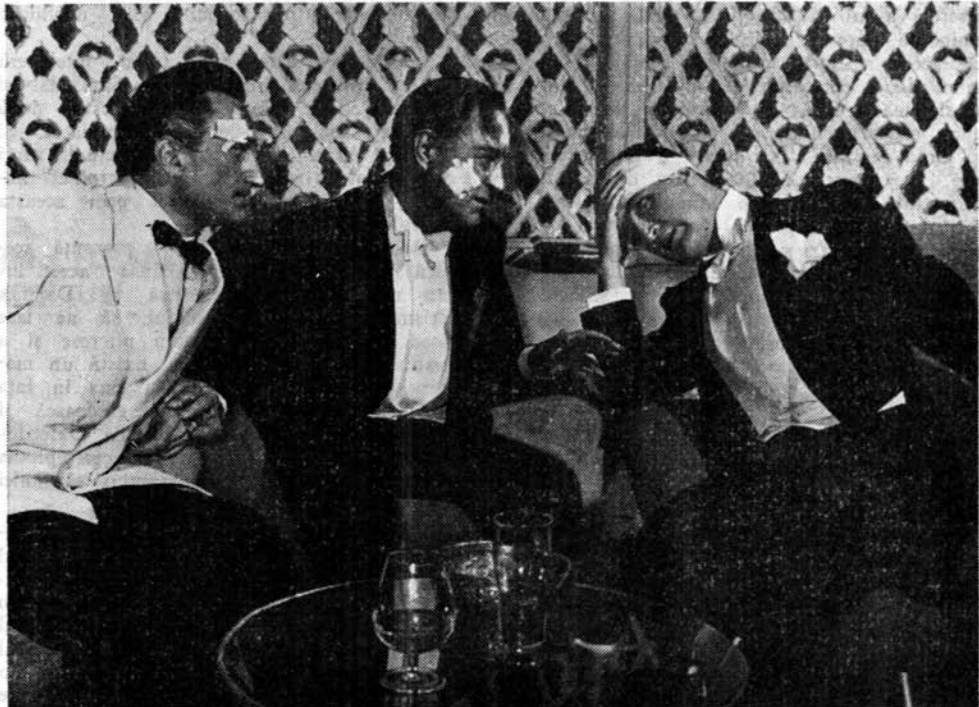
bitează englezii, sau instrumentele lor, poporul protestează vehement.

Ce e de făcut? se întreabă Oliver Cox: să păstreze o atitudine condamnată în mod evident de către sistemul social din care face parte sau să și-o schimbe? Ultima soluție i se pare preferabilă și bineînțeles profitabilă; pasiunea sa pentru monedele vechi și-o va transforma cu ușurință, într-o pasiune nouă, pentru moneda și hirtilele în curs.

Care este adevărul adevărat? se întreabă doctorul Samardal. Cel pe care-l susțin englezii în broșurile lor propagandistice sau cel pentru care luptă manifestații în stradă? Deocamdată, el crede și repetă papagalicește lecția pe care a învățat-o la Oxford, mai târziu însă se va trezi dureros, dacă nu va expira în lupta pentru un ideal care nu poate fi nici al lui, nici al poporului său.

Pentru restul personajelor din piesa *Diplomații*, lucrurile sint simple. John Dennis Turnbull, primul consilier de ambasadă, este coproprietar al unor întinse plantații citrice din regiunea respectivă. Interesul țării sale coincide cu interesul afacerilor sale. Archibald Thorneycroft, primul secretar de ambasadă, a fost educat să nu și facă probleme din lucrurile care nu-l interesează direct. Inteligent, dar cinic, cavalier de industrie și sportiv, fiindu-și capital din simpatia pe care o degajă, el trece prin viață ca ciuitorul plătisit care frunzărește o carte.

Personajul care exprimă cel mai bine venalitatea diplomației imperialiste este fără îndoială secretarul particular Mc. Intyre. Delator și meschin, minuțios de calculat,

Scenă din ultimul act

el este o mașină bine pusă la punct, fără scrupule și aproape fără sentimente.

Tot atât de lipsite de probleme și de frământări interioare sînt cele două personaje feminine ale piesei Anthea Cox și fiica sa Gloria. O snoabă și o demimondenă reprezintă în piesă „crema” feminină a societății capitaliste.

Piesa *Diplomații* este o puternică și amplă satiră la adresa cercurilor politice imperialiste. Analiza pe care o face Peter Karvaș e plină de acea forță demascatoare, proprie oamenilor ce sînt înarmați cu o concepție materialistă și științifică de viață, iar concluzia ce se desprinde are o perspectivă clară: dacă astăzi colonialiștii mai reușesc să-și năstreze unele poziții, cu ajutorul armelor, miine aceste arme nu vor fi de nici un folos.

Piesa lui Peter Karvaș se remarcă de la început prin inteligența cu care e scrisă. O replică vioaie și în special procedeul paradoxului uzitat nu numai în replică, dar și în construcția personajelor și a situațiilor dramatice, amintesc de spiritual fin și corosiv al lui Oscar Wilde și

G. B. Shaw. Bogăția subtextului, umorul de calitate, fac ca *Diplomații* să fie un text plin de vervă și sensuri. Toate acestea solicită din partea realizatorilor o deosebită contribuție intelectuală. Considerăm din această cauză de la bun început, ca o fericită împrejurare, faptul că direcția de scenă este semnată de Ion Fînteșteanu. Accentul pe care regia spectacolului l-a pus pe replică este perfect justificat. Personajele tîin în contact, unele cu altele, prin ceea ce gîndesc — indiferent de inteligența sau prostia lor — și nu prin ceea ce simt. Accentul căzînd pe ceea ce se spune, e normal ca regia să nu încerce spectacolul cu elemente exterioare, cu acțiuni fizice inutile. Foarte subtil e caracterizat de pildă personajul lui Mc. Intyre, prin plasarea sa continuu izolată, în penumbră, cu spatele spre public. Dinamica spectacolului este, fără îndoială, o dinamică interioară, izvo-rîrită din efortul concentrat, pe care-l presupune un permanent schimb de idei. Cu mici excepții, aceeași sobrietate o remarcăm și în felul în care sînt conduse personajele. Este semnificativă în acest sens, evoluția

discretă a lui Mc. Intyre, această modernă eminență cenușie a diplomaților din piesă. De aceea ne miră faptul că în construcția celor două personaje feminine ale piesei, sobrietatea a făcut loc îngroșării de dragul unor efecte comice, ceea ce a determinat ca linia regizorală să sufere o discontinuitate. Ele constituie două pete de culoare distonantă, aruncate pe fondul finei țesături dramatice a piesei. Dacă Natașa Alexandra (Anthea) subliniază în mod inutil umorul gras al personajului, dându-i unora o tentă autohtonă, Carmen Stănescu (Gloria) deformează însăși esența personajului. Apariția Gloriei nu este întâmplătoare și nici nu are limitatul scop de a „colora” peisajul scenic. Este fără îndoială o demimondenă, dar nu acest lucru trebuie accentuat în spectacol. Gloria este tipică nu prin modul concret în care acționează, ci prin extraordinara superficialitate și labilitatea afectivă ce caracterizează tineretul dezorientat și prost educat al lumii capitaliste. Imoralitatea, devenind acolo normă de viață, nu mai miră pe nimeni. Mai mult decât atât, din piesa lui Peter Karvaș se poate deduce și funcția simbolică a acestui personaj. Oare nu putem face o analogie între diplomația engleză și logodnile și trădările succesive ale Gloriei Cox? Din spectacol, acest personaj se reliefează prin felul încercat în care e redat — ca un caz particular ce exclude o generalizare de bun simț. În felul acesta, satira își pierde din virulență.

Deși nu sînt realizați cu prea multă profunzime, cei trei funcționari de ambasadă sînt conturați de către interpreți mult mai abil, nedepărtîndu-se prea mult de la linia generală a piesei.

Turnbull (Al. Demetriad), caracterul cel mai vulcanic, își ascunde cu greu intențiile și profilul moral. Totuși, de sub nervozitatea lui nu transpare prea clar esafodajul de interese, pe care și-l construiește cu migală.

Diametral opus, deși cu același fond, Mc. Intyre (Alfred Demetriu) se înconjoară de o misterioasă tăcere. Sub zimbetul glacial al secretarului însă, nu bănuim că s-ar afla o inteligență vie și calculată.

Archibald Thorncroft (Mihai Berechet) pare a privi viața cu superioritate. Ușor plictisit, ușor amuzat, el pare oarecum detașat, dar sub exuberanța de colorit nordic, specific englezesc, surorînsă de actor, nu bănuim că se află aceeași rece luciditate ce caracterizează și pe ceilalți. Cu toate că actorul surprinde finețea ironiei personajului său, exuberanța cîstigă de multe ori în dauna transmițerii inteligibile a

savuroaselor paradoxuri ale unchiului Arthur.

Personajele care dau cheia înțelegerii piesei sînt, desigur, doctorul Samardal și colonelul Cox. Paralelismul acestor două personaje nu este de loc întîmplător. Și unul și altul sînt niște intelectuali rupți de realitatea inconjurătoare, anaonici timpurilor în care trăiesc, și prin aceasta ridicoli.

Doctorul Samardal are o prezență scenică propriu-zisă mai restrînsă: acest lucru nu-l îndreptățește însă pe Damian Crișmaru, interpretul rolului, să ne lase doar amintirea unui costum pitoresc și a vestitei amabilități orientale. Există un moment în care personajul său, pus în fața unor realități, este silit să gîndească și altfel decât a învățat pe băncile Oxfordului. Actorul trece ușor peste acest proces psihologic, neoferind personajului său nici o perspectivă.

Cel care depășește nivelul general de interpretare este Aurel Munteanu în rolul colonelului Cox. Urmărit într-o evoluție interesantă, actorul oferă personajului său o gamă întreagă de nuanțe. Deși personajul are și o ușoară tentă de naivitate, actorul nu exagerează, ci o menține doar ca un colorit. Personajul lui rămîne un om care gîndește, cînd realitatea contrazice idealurile sale. Ridicolul personajului nu e reliefat prin mijloace exterioare, el se naște din felul în care este dezvoltată esența eroului. Sinceritatea cu care mai crede Cox în niște idealuri de mult înlocuite de societatea în care se află, relevă anacronismul său, ceea ce-l face ridicol. Poate că se exagerează prea mult procesul psihologic al acestui deziluzionat, a căruia involuție morală reiese cu claritate din datele furnizate de text. Concluzia din final a regiei însă reușește să-l caracterizeze foarte sugestiv. Numele lui Cox repetat de soția lui se transformă într-o ridicolă înginare muzicală. Personalitatea lui Cox s-a diluat, transformîndu-se într-o simplă marionetă manevrată de interesele majore ale politicii imperialiste.

Grija direcției de scenă pentru textul dramatic, ilustrația muzicală sugestivă și de bun gust prin care personajele sînt caracterizate în mod suplimentar, detaliul semnificativ, rod al unei bogate experiențe actoricești, îndreptățesc afirmația pe care am făcut-o la început în privința regiei. Pentru valorificarea unei subtile piese, nici nu se putea răspunde decât cu o regie de fine resurse.

Angela Ioan